

Eğitim Bilimleri Enstitü Müdürleri alıştay Raporu

30 Kasım 2012, Hacettepe Üniversitesi, Beytepe-ANKARA

Eğitim Bilimleri Enstitülerine Neden İhtiyaç Bulunmaktadır?

Yükseköğretim Kanun Taslağında Üniversite řu şekilde tanımlanmıştır: “Üniversite bilimsel özerkliğe ve tüzel kişiliğe sahip ön lisans, lisans ve lisansüstü düzeyde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma ve faaliyetler ile toplumsal hizmetler yapılan fakülte, konservatuvar, enstitü, araştırma enstitüsü, meslek yüksekokulu, üniversite hastanesi, araştırma ve uygulama merkezi birimlerinden oluşan Yükseköğretim Kurumunu ifade eder.”

Ayrıca Yükseköğretim Kanunu Taslağında **Temel İlkeler 2. Maddede** “Yüksek Öğretim **akademik bilimsel özgürlük, kurumsal özerklik, çeşitlilik**, şeffaflık, hesap verebilirlik, katılımcılık, rekabet ve kalite ilkeleri esas alınarak planlanır, programlanır ve düzenlenir” şeklinde ifade edilmiştir.

1. Akademik bilimsel özgürlük, kurumsal özerklik ve çeşitlilik ilkeleri doğrultusunda iř görecek olan üniversitelerin aynı kanun taslağının 16. Maddesi 8. fıkrasında “bir üniversitede lisansüstü eğitim vermek üzere Sosyal ve Beşeri Bilimler, Sağlık Bilimleri ile Fen ve Mühendislik Bilimleri Enstitüleri olmak üzere en fazla üç enstitü bulunabilir” ifadesi gerek **üniversitenin evrensel tanımı** gerekse yükseköğretim kanun taslağının üniversite tanımı ve yukarıda ifade edilen **temel ilkeleri ile çelişmektedir.**

Bir üniversitede hangi enstitülerin kurulacağına üniversitenin alt ve üst yapı olanakları, bireylerin ve toplumun ihtiyaçları, bilimsel gelişmeler ve çağın gerekleri dikkate alınarak üniversite senatolarınca karar verilmeli, **bilim toplumu olma hedefine sahip ülkemizde lisansüstü eğitim üç enstitü ile sınırlandırılmamalıdır.**

2. Yine evrensel düzeyde ve Yükseköğretim Kanun Taslağında üniversitenin işlevleri eğitim-öğretim, bilimsel araştırma ve toplumsal hizmetler olarak tanımlanmıştır.

Bir üniversitede bilginin doğasını kazanarak yeni bilginin üretilmesi, nitelikli araştırma yapılması ve toplumsal hizmetlerin nitelikli bir biçimde yürütülebilmesi, ***eğitim ve öğretim hizmetlerinin nitelikli*** olarak yerine getirilmesine bağlıdır. Öğretim hizmeti niteliğinin

arttırılması ise Eğitim Bilimleri ve Bilim (Alan) Eğitimi alanlarında gerçekleştirilen araştırma ve geliştirmelerle mümkündür. Bu nedenle bir *üniversitede bilginin üretiminin sağlanması, uygulamaya aktarılması ve toplumsal hizmetlerin nitelikli bir biçimde yürütülebilmesi, toplumun gelişimi ve kalkınmasında Eğitim Bilimleri Enstitülerinin varlığı ve geliştirilmesi yaşamsal bir öneme sahiptir.*

3. Bilginin çok hızla arttığı ve yaşam biçiminin hızla değiştiği, mesleklerin, araçların hızla nitelik değiştirdiği bir dünyada yaşayacak geleceğin profesyonellerinin eleştirel düşünme, etkili problem çözme, yaratıcı düşünme vb. **üst düzey düşünme becerilerine** sahip olması gerekmektedir. Bu özelliklerin her bilim alanındaki bireylere kazandırılması ise *Eğitim Bilimleri Enstitüleri kapsamında yapılacak araştırma ve geliştirme faaliyetleri ile mümkündür.*

4. Dünyada bilginin hızla artması, teknolojiye aktarılması ve teknolojinin çok büyük hızla yaşam alanlarında kullanılması *yeni meslek alanlarının ortaya çıkmasına* yol açmakta; bu durum da *eğitim programlarının hızla geliştirilmesini, yeni programların açılmasını, kısacası yaşam boyu öğrenmeyi zorunlu* kılmaktadır. Bu durumda, *okulöncesi eğitimden yükseköğretime kadar tüm öğretmenlerin*, çeşitli kamu ve özel kuruluşlardaki eğitimle ilgili tüm profesyonellerin *yaşam boyu kariyer gelişimlerinin sağlanması* işlevlerini yerine getirecek kurumlar ise üniversitede *Eğitim Bilimleri Enstitüleridir.*

OECD tarafından yapılan “Uluslararası öğretim ve öğrenme raporunda, “yüksek düzeyde eğitimli öğretmen oranının Avusturya’da %59, Belçika’da %84, Polonya’da %94, Slovakya’da %96 olduğu” belirtilerek “Türkiye’deki öğretmenlerin ise yaklaşık %7’sinin yüksek lisans mezunu olduğu” kaydedilmiştir. Eğitim Bilimleri Enstitüsünün açılmasıyla ve Yükseköğretim Kurulu tarafından ifade edilen gerekli şartların oluşmasıyla birlikte gerek ulusal gerekse uluslararası alanda öğretmenlerin lisansüstü eğitimlerinin desteklenmesinin sağlanacağı düşünülmektedir. Bu alanda bürokrasinin en aza indirilebilmesi ve hızlı yol alınabilmesi ise bağımsız bir Enstitü ile mümkündür.

5. Ülkemizin Milli Eğitim Sistemi açısından bakıldığında; milli eğitim sistemine;

- Niteliği yüksek öğretmen yetiştirme,
- Nitelikli eğitim yöneticileri yetiştirme,
- Nitelikli eğitim programları geliştirme,
- Geçerlik ve güvenilirliği yüksek ölçme araçları geliştirme, uygulama ve değerlendirme ve
- Nitelikli öğrenci psikolojik hizmetlerini yürütme

gibi işlevlerin yerine getirilmesi ***Eğitim Bilimleri Enstitülerine gereken önemin verilmesi ile mümkündür.***

6. Eğitim sistemimizde, okul öncesinden yükseköğretime kadar gözlenen çok sayıda sorun bulunmaktadır. Üstelik birçok ulusal ve uluslararası düzeydeki sınav sonuçları da bu durumu belgeler niteliktedir. Bu sorunların çözümü ve düzeltilmesi için gerekli araştırmaların yapılabileceği adres ise Eğitim Bilimleri Enstitüleridir.

7. Eğitim Bilimleri ve Bilim (Alan) Eğitimi pek çok disiplinin kuram ve ilkelerinden yararlanan uygulamalı bilim dallarıdır. Kendine özgü araştırma yöntemleri bulunmaktadır. ***Eğitim Bilimleri ve Bilim (Alan) Eğitimi Programlarının çeşitli enstitülerin çatısı altında toplanması; bilim eğitiminin gelişmesini,*** programlar arası etkileşimi ve ***disiplinler arası çalışmayı engelleyecek*** niteliktedir. Ayrıca Eğitim Bilimleri ve Bilim (Alan) Eğitimi alanındaki programlar diğer enstitülerin temel programları arasında sıkışık kalmakta varlık gösterememekte ve gelişmemektedir.

Örneğin; Eğitim Bilimleri Enstitülerinin bulunmadığı üniversitelerde Eğitim Bilimleri Enstitüsünün çatısı altında yer alması gereken programlar, lisansüstü Eğitim-Öğretim Enstitülerinin Teşkilat ve İşleyiş Yönetmeliğine göre aşağıda belirtildiği gibi, Sosyal Bilimler, Fen Bilimleri ve Sağlık Bilimleri Enstitülerinin kapsadığı alanlar içinde yer almaktadır.

Sosyal Bilimler Enstitüsünde	Mesleki Yaygın Eğitim, Ticaret ve Turizm Eğitim, Eğitim Bilimleri Fakülteleri ile İnsani Bilimler, Mesleki Eğitim ve Eğitim Fakültelerinin Fen alanı dışındaki bölümleri
Fen Bilimleri	Endüstriyel Sanatlar Eğitim ile Eğitim Fakültelerinin Fen alanındaki

Enstitüsünde	bölmeleri, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri, Mesleki Eğitim Fakültelerinin Teknoloji Eğitimi
Sağlık Bilimleri Enstitüsünde	Eğitim Fakültelerinin “Beden Eğitimi ve Spor bölümleri ile Teşkilat ve İşleyiş Yönetmeliği 1983/ madde 6’ da yer alan Hemşirelik, “Tıp Eğitimi”, “Çocuk Gelişimi

Söz konusu yüksek lisans ve doktora programlarının tanım yeri bu enstitüler değil **Eğitim Bilimleri Enstitüleri** olmalıdır. Ayrıca bilimsel gelişmelerin çok hızlı olduğu çağımızda eğitim programlarının çağın gereklerine göre geliştirilip uygulamaya konması için de ***hızla doğru kararların alınabileceği hantal olmayan yapılara ihtiyaç bulunmaktadır***. Böylece özel ihtisas gerektiren eğitim bilimleri alanında yetişmiş kişilerin programlar ve uygulama hakkında karar vermeleri ***alan (bilim) eğitimini keyfilikten de*** kurtaracaktır.

Enstitülerin Sorunları ve Çözüm Önerileri Nelerdir?

1. Enstitülerin kendi kadrolarının bulunmayışı üniversiter işlevleri olan öğretim, araştırma ve toplumsal hizmet işlevlerini olumsuz etkilemekte; enstitüleri sadece öğrenci işleri; program açma ve kapatma işlemleri yapan birimler haline dönüştürmektedir. ***Üniversitelerin bilim toplumu olma amacını gerçekleştirebilmesi için*** enstitülerin kendi öğretim üyesi kadrolarına ve araştırma alt yapısına sahip olmaları önem taşımaktadır.
2. Üniversiteler lisans eğitimi esas alınarak yapılandırıldığından lisansüstü eğitim gerek fiziksel yapılanma gerekse insan gücü (akademik ve idari) yapılanması bakımından ihmal edilmiştir. Oysa dünyadaki üniversiteler sıralamasında üst sıralarda yer alabilmek araştırma ve bilgi üretebilen üniversite olmakla, diğer bir deyişle lisansüstü eğitime önem vermekle mümkündür. Üniversitenin tüm karar organlarında lisansüstü eğitim yapan enstitülerin temsil edilmemeleri önemli bir eksikliktir. Bu enstitülerin akademik ve idari yöneticilerinin en az dekan ve dekan yardımcıları ile fakülte sekreterlerinin sahip olduğu temsil yetkisi ve özlük haklarına sahip olmaları gerekmektedir.
3. Uzmanlığın önem taşıdığı lisansüstü Eğitim Enstitülerinin tek bir yönetmeliğe bağımlı olması uygulamada gerek öğretme-öğrenme gerekse ölçme ve değerlendirme süreçleri bakımından sorunlar yaşatabilmektedir. Her enstitü kendi yöntem bilimi, öğretme-

öğrenme, ölçme ve değerlendirme süreçlerine uygun biçimde yönetmelik yapma hakkına sahip olmalıdır.

4. Bütünleme sınavları, lisansüstü eğitimde uygulanması gereken ölçme-değerlendirme süreçlerinin ruhuna aykırıdır. Bu nedenle bütünleme sınavları lisansüstü eğitimden kaldırılmalıdır.
5. Lisans ve lisansüstü programlarda yer alan bölüm, anabilimdalı, bilimdalı, tanımlamalarının paralellik taşıması işleyişte meydana gelen iletişim sorunlarını ortadan kaldıracaktır. Ayrıca yasa ile sorumlulukları belirlenmiş, ancak yetkileri belli olmayan “Anabilim/Anasanat Dallarının Bölüm olarak yapılanması akademik ve idari hizmetlerin daha nitelikli bir biçimde yerine getirilmesini sağlayacaktır.